

Danijela Trškan

Obvezna pedagoška praksa za študente 4. letnika zgodovine pedagoške smeri (Prispevek k visokošolski didaktiki)

Uvod

Od študijskega leta 1999/2000 do študijskega leta 2001/02 je na oddelku za zgodovino potekala prostovoljna enotedenska pedagoška praksa v osnovnih ali srednjih šolah za študente 4. letnika pedagoške smeri zgodovine. Odgovori na anketni vprašalnik, ki so ga izpolnjevali študentje in učitelji – mentorji, so pokazali, da mora biti pedagoška praksa obvezna za vse študente in da mora biti organizirana tako, da se upoštevajo tudi individualni interesi in potrebe študentov ter učiteljev, saj je pedagoška praksa izredno koristna tako za študente kot za učitelje.¹

Zato je bila v študijskem letu 2002/03 uvedena obvezna dvotedenska pedagoška praksa kot sestavni del prenovljenega študijskega programa za predmet Didaktika zgodovine na oddelku za zgodovino na Filozofski fakulteti.² Glavni namen pedagoške prakse je, da se študentje pripravijo na začetno samostojno opravljanje učiteljskega poklica. Pedagoška praksa traja dva tedna oz. vsaj osem delovnih dni in omogoča posameznemu študentu(tki) hospitiranje izkušenega učitelja v osnovni ali srednji šoli, izvajanje nastopov, seznanjanje z učnim načrtom in učili za zgodovino, učenje uporabe učnih pripomočkov, seznanjanje s pedagoško dokumentacijo (zlasti šolsko redovalnico in dnevnikom) ter udeležbo pri dodatnih dejavnostih (npr. krožkih, sestankih, ekskurzijah ipd.) itd.

V prispevku je predstavljen potek izvedbe dvotedenske obvezne pedagoške prakse in tudi rezultati anket za študente in učitelje mentorje, ki so sodelovali pri pedagoški praksi v letih 2003 in 2004.

Priprava na pedagoško prakso

Pedagoška praksa je sestavni del praktičnih vaj pri didaktiki zgodovine in se najpogosteje izvaja v poletnem semestru 4. letnika. Študentje morajo izbrati čas opravljanja tako, da ne ovirajo delo pri drugih predmetih. Zato morajo že na začetku študijskega leta načrtovati vse obveznosti, ki jih bodo imeli v poletnem semestru in ta načrt zabeležiti tudi v osebni mapi.

Študentje so seznanjeni s pedagoško prakso v uvodnem predavanju. Informacije o pedagoški praksi so objavljene v študijskem programu za vsako študijsko leto posebej,

¹ Trškan, D. (2001). Prostovoljna tedenska pedagoška praksa študentov zgodovine. V: Visokošolski pouk – malo drugače. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 77–81.

² Trškan, D. (2002). Študijski program didaktike zgodovine 2002/03. Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino.

Trškan, D. (2003). Študijski program didaktike zgodovine 2003/04. Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino.

Trškan, D. (2004). Študijski program didaktike zgodovine 2004/05. Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino.

posebne informacije z minimalnimi obveznostmi pa so objavljene tudi v publikaciji Dnevnik pedagoške prakse.³ Študentje prejmejo obrazec za pedagoški dnevnik tudi v elektronski obliki.

Študentje, ki si sami izberejo osnovno ali srednjo šolo, morajo vodstvu šole predložiti uvodno pismo, ravno tako pa tudi učitelju – mentorju. Učitelj – mentor prejme tudi informativni priročnik, ki vsebuje navodila za pedagoško prakso in tudi seznanja učitelje z didaktično-metodičnimi novostmi pri pouku zgodovine.⁴

Študentje, ki ne morejo pridobiti šol za opravljanje pedagoške prakse v svojem kraju, pa lahko opravljajo v ljubljanskih osnovnih ali srednjih šolah, ki jih izbere visokošolska učiteljska.

Opravljanje pedagoške prakse

V času pedagoške prakse morajo študentje opraviti vsaj šest hospitacij oz. spremljati potek pouka pri učitelju (vsaj tri različne učne vsebine), opraviti vsaj osem samostojnih nastopov, od katerih pa morajo biti vsebinsko različni vsaj štirje nastopi. V primeru ponovitve učne vsebine, morajo študentje spremeniti učne oblike in metode dela.

Študentje morajo biti na šoli prisotni vsaj šest dodatnih ur (npr. pri krožku, dodatnemu pouku, krajši ekskurziji, sestanku, konferenci, konzultaciji z učiteljem ipd. oz. vsaj dve različni dejavnosti). Dodatne dejavnosti s številom ur študentje predstavijo tudi v dnevniku.

Če študentje izberejo obe stopnji, potem morajo opraviti najmanj enotedensko pedagoško prakso v osnovni šoli in enotedensko pedagoško prakso v srednji šoli. V tem primeru se minimalne obveznosti razpolovijo.

V skladu z individualnimi potrebami in interesi pa lahko študentje povečajo število hospitacij ali nastopov v dogovoru z učiteljem – mentorjem. Učitelj in študent(tka) načrtujeta urnik hospitacij in nastopov za dva tedna. V prvem tednu je več hospitacij kot nastopov. Urnik hospitacij in nastopov je pripravljen vsaj en teden pred začetkom pedagoške prakse. Dvotedenska praksa je strnjena, v primeru, če to ni mogoče, pa morajo študentje čimprej opraviti vse obveznosti.

Vloga učiteljev – mentorjev je zahtevna in tudi odgovorna naloga. Učitelji – mentorji dajejo vzor za poučevanje, organiziranje in vodenje pouka, omogočajo spoznavanje nalog in odgovornosti učiteljev, sodelujejo s študenti, jim dajejo priložnosti za samostojno poučevanje, sporočajo povratne informacije in spodbujajo refleksijo.

Glavne naloge učiteljev – mentorjev v času pedagoške prakse so izvedba vsaj šestih vzornih nastopov za študenta(tko); pomoč in svetovanje pri osmih samostojnih nastopih študenta(tke); vključevanje študenta(tke) pri dodatnih dejavnostih na šoli, npr. pri krožku, dodatnemu pouku, krajši ekskurziji, sestanku, konferenci, konzultaciji z učiteljem ipd; izpolnitev anketnega vprašalnika, ki je v pedagoškem dnevniku študenta(tke) in izpolnitev ocenjevalnega obrazca v pedagoškem dnevniku.

Dodatne obveznosti učitelja pa so lahko še seznanitev študenta(tke) z učnim načrtom in učili za zgodovino; pomoč študentu(tki) pri uporabi učnih pripomočkov (npr. grafoskop, diaproyektor, video ipd.); seznanitev študenta(tke) s pedagoško dokumentacijo (dnevnik, re-dovalnica, letni delovni načrt po razredih ...); seznanitev študenta(tke) s šolo in organizacijo pouka; izvedba več vzornih nastopov za študenta(tko); pomoč pri dodatnih samostojnih nastopih študenta(tke) itd.

³ Trškan, D. (2004). Dnevnik pedagoške prakse. Priročnik za študente zgodovine pedagoške smeri. Didaktika zgodovine. Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino.

⁴ Trškan, D. (2003). Priročnik za učitelje zgodovine. Pedagoška praksa študentov 4. letnika pedagoške smeri zgodovine. Didaktika zgodovine. Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino.

Učitelji – mentorji pa lahko v dogovoru s šolo in študenti dodajo tudi druge dejavnosti, ki pomagajo k pedagoški usposobljenosti študentov – bodočih učiteljev zgodovine v osnovnih in srednjih šolah.

V času pedagoške prakse si lahko študentje izposodijo učila na oddelku oz. didaktičnem kabinetu. Učitelji in študentje lahko komunicirajo z visokošolsko učiteljico na več načinov: po telefonu, po elektronski pošti, pisno ali ustno na govorilnih urah. V času pedagoške prakse se priporoča tudi branje didaktične literature, ki jo študentje lahko dobijo v različnih knjižnicah.

Dnevnik pedagoške prakse

Seveda pa zahteva pedagoška praksa tudi pisanje dnevnika, ki ga morajo študentje natančno izpolniti. Opravljena pedagoška praksa in izpolnjeni dnevnik sta sestavni del študijskih obveznosti, ocena mentorja pa tudi prispeva h končni oceni dnevnika pedagoške prakse.

Pedagoški dnevnik vsebuje naslednje rubrike, ki jih izpolnijo študentje:

1. MOJA PRIČAKOVANJA.
2. URNIK.
3. PREDSTAVITEV ŠOLE.
4. ZAPISNIKI DELA PO DNEVIH.
5. ZAPISNIKI NASTOPOV UČITELJA/ICE.
6. UČNE PRIPRAVE ŠTUDENTA/TKE .
7. GLAVNE PRIDOBITVE DVOTEDENSKE UČNE PRAKSE.
8. SAMOOCENJEVALNI OBRAZEC.
9. ANKETNI VPRAŠALNIK ZA ŠTUDENTA/TKO.
10. ANKETNI VPRAŠALNIK ZA UČITELJA/ICO.
11. MENTORJEVA OCENA.⁵

Študentje morajo v urnik natančno navesti datume in ure za hospitacije učiteljev in samostojne nastope. V primeru, da študentje opravljajo hospitacije in nastope pri različnih učiteljih, morajo urnik hospitacij in nastopov ter dodatnega pedagoškega dela navesti posebej za vsakega učitelja.

Študentje vadijo pisanje zapisnikov in učnih priprav na več načinov ter poskušajo opisati svoje razmišljanje o pedagoškem delu in občutke na pedagoški praksi. Učitelji – mentorji pa izpolnijo 10. in 11. rubriko v pedagoškem dnevniku.

Ocenjevanje pedagoške prakse

Pri pedagoški praksi se ocenjuje predvsem pedagoški dnevnik. Ravno tako pa se upošteva tudi mentorjeva ocena pedagoškega dela študentov na praksi.

Mentorjeva ocena dela študenta(tke) je sestavljena iz treh delov. V prvem delu učitelj poda mnenje o celotnem delu študenta(tke) na pedagoški praksi. V drugem delu oceni nastope študenta(tke) s pomočjo treh kriterijev (vsebinska priprava na nastope, metodična spretnost, vloženi trud in pozitiven odnos do dela). Za vse kriterije sta predvideni dve stopnji: zelo uspešen in uspešen. V tretjem delu pa oceni celotno delo z ocenami (zelo uspešno, uspešno, dobro ali manj uspešno) in poda kratko obrazložitev.

⁵ Ideje za pedagoški dnevnik so vzete tudi iz: Skela, J., Sešek, U., Zavašnik, M. (2003). Pedagoška praksa. Teaching Practice Pack. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in Cencič, Mi., Cencič, Ma. (1994). Praktično usposabljanje kandidatov. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Ocenjeni dnevnik pedagoške prakse študentje vložijo v osebno mapo ter dodajo ocenjevalni obrazec, ki je predstavljen v nadaljevanju.

Točke/ Kriteriji:	Urejenost dnevnika	Izpolnjeni obrazci	Šest zapisnikov hospitacij	Osem učnih priprav	Mentorjeva ocena (iz dnevnika)
0	Dnevnik ni oddan v roku.	Obrazci niso oddani v roku.	Zapisniki niso oddani v roku.	Dnevnik ni oddan v roku.	
0,5	Dnevnik je manj pregledno urejen. Naslovna stran nima vseh podatkov o šoli.	Nekateri obrazci niso izpolnjeni oz. več obrazcev je pomanjkljivo izpolnjenih.	Priloženi so vsaj trije zapisniki. Zapisniki so izredno pomanjkljivo in nečitljivo napisani ter niso v skladu z določenimi obrazci.	Dnevnik vključuje manj kot štiri učne priprave. Učne priprave ne vključujejo zahtevanih didaktično–metodičnih elementov. Učne priprave so napisane zelo nečitljivo in nepregledno.	
1	Dnevnik je zelo pregledno urejen. Naslovna stran ima vse potrebne podatke o šoli, učitelju in študentu.	Vsi obrazci so natančno izpolnjeni (zlasti 1.–4., 7.–9.).	Priloženi so trije zapisniki. Navedenih razlik pri razredih z enako učno snovjo ni. Zapisniki so pomanjkljivo izpolnjeni in nečitljivo napisani. Zapisniki so zapisani po enem obrazcu.	Dnevnik vključuje štiri učne priprave. Učne priprave so nepregledno in izredno pomanjkljivo napisane.	
1,5			Priloženi so štirje zapisniki, dva pa sta enaka oz. navedenih podrobnih razlik pri razredih z enako učno snovjo ni. Manjše pomanjkljivosti nekaterih zapisnikov. Zapisniki so zapisani z dvema obrazcema.	Dnevnik vključuje pet učnih priprav. Večje pomanjkljivosti so pri izdelavi učnih priprav.	Mentorjeva ocena vključuje pri vseh treh kriterijih uspešno.
2			Priloženo je šest zapisnikov z različnimi obrazci (od tega vsaj trije z različno učno vsebino), ki so natančno izpolnjeni. Natančno so navedene razlike v razredih z isto učno vsebino.	Dnevnik vključuje štiri učne priprave, pri štirih pa ni metodičnih variant na enako učno snov.	Mentorjeva ocena vključuje pri dveh kriterijih uspešno.
2,5				Dnevnik vključuje šest učnih priprav, pri dveh učnih pripravah z enako učno vsebino ni metodičnih variant. Manjša pomanjkljivost je pri izdelavi učnih priprav.	Mentorjeva ocena vključuje pri dveh kriterijih zelo uspešno.

3				Dnevnik vključuje osem učnih priprav (od tega štiri z različno učno vsebino), ki so izdelane po navodilih za izpitni učni nastop. Učne priprave z enako učno snovjo vsebujejo metodične variante.	Mentorjeva ocena vključuje pri vseh kriterijih zelo uspešno.
Št. točk za oceno					

Visokošolska učiteljica oceni dnevnik pedagoške prakse na osnovi petih kriterijev, ki vključujejo različno število točk. Univerzitetna ocena se pridobi s seštevkom točk. Pedagoška praksa oz. dnevnik predstavlja 20 % zaključne ocene iz predmeta.

Delo visokošolske učiteljice

Visokošolska učiteljica mora voditi evidenco o študentih in pedagoški praksi, tako da lahko izda potrdila za študente in učitelje – mentorje. Vsi učitelji – mentorji prejmejo potrdilo Oddelka za zgodovino o mentorstvu študentu(tki). Enotedensko mentorstvo za vsakega študenta na pedagoški praksi prinese eno točko po Pravilniku za napredovanje v nazive iz leta 2002.⁶ Za dvotedensko pedagoško prakso se tako pridobita dve točki. Ravno tako vsi učitelji prejmejo potrdilo Oddelka za zgodovino o številu vzornih nastopov. Trije vzorni nastopi prinesejo eno točko po Pravilniku za napredovanje v nazive iz leta 2002. Za šest vzornih nastopov se pridobita dve točki. Potrdilo prejme tudi študent(tka), ki ga lahko uporabi za dokazilo o pedagoških izkušnjah.

Po končani pedagoški praksi visokošolska učiteljica analizira anketne odgovore učiteljev – mentorjev in študentov. S pomočjo anketnih odgovorov lahko načrtuje izboljšanje organizacije in izvajanje pedagoške prakse. Na eni strani s pomočjo refleksij študentov načrtuje teoretične vsebine in naloge pri predavanjih ter poskuša z navodili odpravljati težave zlasti pri didaktično-metodičnem načrtovanju učnih ur. Na drugi strani pa tudi s pomočjo anketnih odgovorov učiteljev izpopolnjuje priročnik in načrtuje tudi vsebinsko zasnovo seminarjev, ki so namenjeni osnovnošolskim in srednješolskim učiteljem na oddelku za zgodovino.⁷

Rezultati anketnega vprašalnika za učitelje – mentorje, ki so sodelovali pri pedagoški praksi študentov v letih 2003 in 2004

Anketni vprašalnik je oddalo 100 učiteljev v osnovnih in srednjih šolah v Sloveniji.⁸

V anketnem vprašalniku so učitelji v **prvem delu** odgovarjali, ali so bili zadovoljni s pedagoško prakso in z delom študenta(tke) ter, ali je bilo to delo naporno.

⁶ Pravilnik o napredovanju zaposlenih v vzgoji in izobraževanju v nazive. Uradni list RS, št. 54/2002.

⁷ Na oddelku za zgodovino so potekali od leta 2001 do 2005 seminarji za osnovnošolske in srednješolske učitelje, kjer je bilo vsaj eno predavanje povezano z didaktiko zgodovine.

⁸ Od tega je osem učiteljev, ki so imeli enotedensko pedagoško prakso, ker so štirje študentje izbrali opravljanje dvotedenske pedagoške prakse na obeh stopnjah.

97 učiteljev je bilo zadovoljno s pedagoško prakso, le dva učitelja delno. En učitelj ni odgovoril na to vprašanje.

98 učiteljev je bilo zadovoljno z delom študenta(tke), le dva učitelja delno. Pri 78 učiteljih je študent odlično sodeloval z učiteljem, pri 16 učiteljih zelo dobro, pri šestih učiteljih pa dobro. Slabo ni sodeloval noben študent.

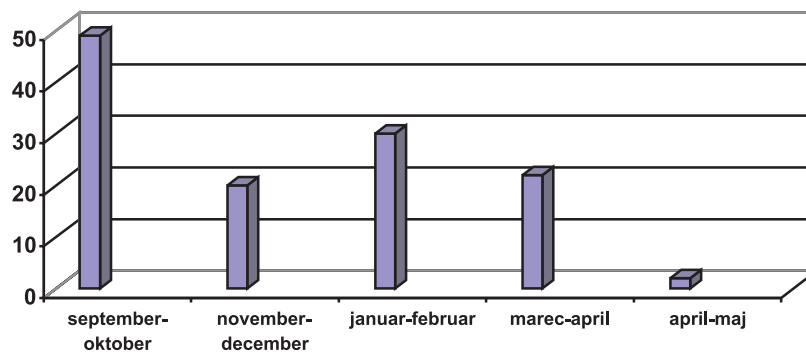
Za 75 učiteljev je bilo delo nenaporno, za 20 učiteljev pa naporno, trije učitelji so dodali, da delno, dva učitelja nista odgovorila.

V drugem delu so učitelji odgovarjali na vprašanja, kdaj naj bi bila izvedba pedagoške prakse najbolj ustrezna, koliko časa naj bi trajala in, ali je bilo ustrezno najmanjše število hospitacij študenta.

Zanimivo je, da je 67 učiteljev izjavilo, da ne bi bilo potrebno podaljšati pedagoške prakse. Na dodatno vprašanje je poleg 33 učiteljev, ki je navedlo, da bi pedagoška praksa morala biti daljša, odgovorilo še dodatno 6 učiteljev. Tako 16 učiteljev predlaga tri tedne pedagoške prakse, 21 učiteljev en mesec, dva učitelja pa več kot en mesec pedagoške prakse.

Zanimiva je tudi časovna razporeditev pedagoške prakse, saj največ učiteljev predlaga opravljanje pedagoške prakse v septembru in oktobru, najmanj pa v aprilu in maju. Primerni pa so tudi meseci januar in februar, malo manj marec, november in december.

Spodnja preglednica prikazuje možno časovno razporeditev pedagoške prakse v šolskem letu:

Vprašanje o hospitacijah oz. nastopih učitelja, je pokazalo, da je za 90 učiteljev najmanjše število hospitacij ustrezno, šest učiteljev je mnenja, da jih je premalo, trije učitelji menijo, da jih je preveč, le en učitelj pa navaja, da ni ustrezno število hospitacij.

Ker so učitelji dobili le pisna navodila za izvajanje pedagoške prakse, so se vprašanja v **tretjem delu** nanašala na navodila in tudi na priročnik, ali so bila pisna navodila ustrezna in, ali bi moral priročnik vsebovati še druge elemente ter, ali bi bilo potrebno izvesti za učitelje, ki bi ali že sodelujejo pri pedagoški praksi, tudi posebne seminarje.

Pisna navodila so bila ustrezna za 98 učiteljev, za dva učitelja pa delno ustrezna. 57 učiteljev je mnenja, da ne bi bilo potrebno imeti seminarjev za učitelje, ki sodelujejo pri pedagoški praksi. 41 učiteljev pa, da bi bili potrebni, dva učitelja nista odgovorila na to vprašanje.

Vprašalniki so v letu 2004 vključevali tudi dodatno vprašanje o ustreznosti priročnika za učitelje, tako je 54 učiteljev odgovarjalo tudi na vprašanje, kaj bi moral priročnik za učitelje še vsebovati. 32 učiteljev (59,3 %) ni odgovorilo, 18 učiteljev (33,3 %) je odgovorilo, da je ustrezen, štiri učitelji (7,4 %) pa so vsak posebej predlagali, da bi priročnik lahko vključeval še ocenjevalne obrazce za učitelje, metodične napotke oz., da ne bi bil potreben, če bi bili seminarji.

Učitelji so imeli tudi eno odprto vprašanje, kjer so lahko predlagali konkretne predloge za izboljšanje pedagoške prakse študentov. 49 učiteljev ni predlagalo ničesar za učinkovito prakso študentov zgodovine. 13 učiteljev je navedlo, da je praksa ustrezna, 11 učiteljev je predlagalo, da bi morala biti daljša. Ostali predlogi pa so individualni, npr. ustrezna pripravljenost študenta, ustrezna pripravljenost mentorja, praksa naj bi bila v 3. in 4. letniku, dvakrat po 14 dni, več hospitacij in nastopov, manj pisanja v dnevniku, največ dva študenta letno pri enem učitelju, sodelovanje s šolo skozi leto, večkratna praksa skozi leto, potrpežljivost, dopuščanje samostojnosti študentom, manj nastopov, ustrezno plačilo za učitelja. Nekateri predlogi so bili pri dveh učiteljih enaki, npr. dodatni seminarji za učitelje, praksa pri različnih mentorjih, strnjeno 14 dni, pripravljenost do samokritike in predčasno načrtovanje in informiranje mentorja.

Zaključne ugotovitve so, da je sedanja oblika izvajanja pedagoške prakse že precej ustrezna, potrebno bo obdržati možnosti za povečanje minimalnega števila hospitacij in nastopov ter tudi natančneje določiti dodatno pedagoško delo študentov na praksi. Dve tretjini učiteljev se ne zavzema za podaljšanje pedagoške prakse, saj bi to pomenilo več dodatnega dela za učitelje, čeprav je kar 75 % učiteljev navedlo, da dvotedenska pedagoška praksa ni bila naporna.

Če pa bi bila pedagoška praksa daljša, bi glede na odgovore, lahko bila od tri tedne do največ enega meseca. Glede na najbolj primeren termin za opravljanje pedagoške prakse (september-oktober), bi moral biti predmet npr. v 4. letniku, pedagoška praksa pa v dodatnem letu. Glede na predloge pa bi se moralo upoštevati, da en učitelj lahko sprejme največ dva študenta letno in da se morajo študentje dobro pripraviti na pedagoško prakso ter da so mentorji že prej obveščeni, da lahko bolje načrtujejo izvedbo pedagoške prakse. Zelo dobro pa bi bilo tudi izkoristiti šolsko delo, projekte in druge dejavnosti na šolah za dodatne obiske v šolskem letu.

Rezultati anketnega vprašalnika za študente, ki so opravljali pedagoško prakso v letih 2003 in 2004

Anketni vprašalnik je izpolnilo 100 študentov.⁹

V prvem delu so se anketna vprašanja nanašala na celotno pedagoško prakso. 97 študentov je izjavilo, da so bili s pedagoško prakso zadovoljni, le trije delno. 95 študentov je pridobilo pedagoške izkušnje, pet le delno. 97 študentov je pridobilo samozavest z nastopi, trije pa delno. 77 študentov je z učiteljem sodelovalo odlično, 19 študentov zelo dobro, trije študentje dobro, en študent pa ni odgovoril. Če primerjamo z odgovori učiteljev, potem lahko ugotovimo manjše razlike, saj je 78 učiteljev izjavilo, da so odlično sodelovali s študenti, 16 zelo dobro, 6 pa dobro.

V študijskem letu 2003/04 so imeli študentje še dodatno vprašanje. Tako je 64 študentov dodatno odgovorilo na vprašanje, zakaj so se odločili za opravljanje pedagoške prakse na določeni stopnji. Študentov, ki so se odločili za obe stopnji, je bilo bistveno manj. Odločili so se predvsem zaradi primerjave ali pa zaradi drugega predmeta, ki so ga tako opravljali istočasno. Za srednjo šolo so se odločili zaradi poznavanja mentorja, zaradi izziva, starejših učencev, večje poglobljenosti in tudi zaradi matične šole. Za osnovno šolo so se odločili predvsem zaradi matične šole, že izkušenj dela na šoli, lažje učne vsebine, poznavanje učitelja, mlajših otrok in zaradi manjših disciplinskih težav.

⁹ Od tega so štirje študentje, ki so izpolnili anketni vprašalnik dvakrat, ker so imeli pedagoško prakso na osnovni šoli in na srednji šoli.

Študentje so tudi odgovorili, da je bila organizacija pedagoške prakse na šoli ustrezno organizirana (98 %), kar pomeni, da so se mentorji zelo potrudili in uspešno organizirali pedagoško prakso za študente. En študent je izjavil, da ni bila dobro organizirana, en študent pa ni podal odgovora.

V drugem delu so študentje podali mnenje o ustreznosti minimalnega števila hospitacij in nastopov ter o trajanju pedagoške prakse. 84 študentov je izjavilo, da je bilo najmanjše število obveznih hospitacij učitelja ustrezno, 11 študentov, da jih je bilo preveč, trije študenti, da jih je bilo premalo in dva študenta, da ni bilo ustrezno.

77 študentov je odgovorilo, da je bilo najmanjše število obveznih samostojnih nastopov ustrezno, 13 študentov, da jih je bilo premalo, osem študentov, da jih je bilo preveč, en študent je odgovoril, da ni bilo ustrezno, en pa ni odgovoril.

49 študentov je izjavilo, da bi morala biti pedagoška praksa daljša, 50 študentov pa da ne, en študent ni odgovoril. Če primerjamo z odgovori učiteljev, je razlika večja, saj je 67 % učiteljev odgovorilo, da ne bilo potrebno, da bi bila pedagoška praksa daljša.

Na vprašanje, koliko časa bi morala biti pedagoška praksa, je odgovorilo 55 študentov. Tako se 23 študentov (42,6 %) zavzema za tritedensko prakso, ravno tako 23 študentov za enomesečno in devet študentov (16,7 %) za več kot enomesečno prakso.

V tretjem delu je bilo odprto vprašanje, kjer so študentje lahko podali predloge za učinkovito pedagoško prakso študentov.

9 študentov ni podalo odgovora, ravno tako 10 študentov ne bi ničesar spremenilo; vsi ostali pa so podali vsaj en predlog. Tako je bilo največ odgovorov: daljša praksa (21 %), pripravljenost in volja študentov (14 %), sodelovanje z mentorjem (8 %), usposobljen mentor (8 %), manj hospitacij (5 %), več nastopov (6 %), manj pisanja za dnevnik (6 %), načrtovanje pedagoške prakse (4 %), praksa v času, ko ni drugih obveznosti na fakulteti (4 %), pripravljenost šole (3 %), didaktika zgodovine že v 3. letniku (4 %), obvezno na osnovni in srednji šoli (2 %), hospitacije pri različnih učiteljih (2 %) ...

Največ odgovorov je bilo, da bi morala biti praksa daljša. V nadaljevanju so predstavljeni nekateri primeri odgovorov.

Prvi odgovor: »Predvsem se mi zdi, da je praksa prekratka in bi morala trajati dlje. Kajti ravno v dveh tednih se navadiš na učence in dijake, oni nate, pa že moraš oditi. Mislim, da bi tudi sami študenti imeli boljše vtise in izpolnjena ali neizpolnjena pričakovanja.«

Drugi odgovor: »Praksa bi morala biti daljša, da bi lahko bolje preverila svoje delo (znanje učencev), se seznanila s sestavljanjem, preverjanjem in ocenjevanjem testov znanja, se preizkusila v ustnem ocenjevanju. Več časa bi imela za pregled številnih učil (atlas, prosojnice, videokasete, zgoščenske). Bolje bi se lahko seznanila s potekom dela na šoli, se udeležila konferenc, roditeljskih sestankov, morda tudi govorilnih ur. Želela bi si tudi izpeljati kakšno alternativno obliko pouka (obisk muzeja, delo v knjižnici, ekskurzija), kjer bi imela več časa za druženje z učenci in za spoznavanje njihovih interesov ter njihovega načina razmišljanja. Učencem bi lahko dala tudi domačo nalogo (krajši sestavek, brskanje po knjigah, spremljanje vsakodnevnega dogajanja ipd.)«

Tretji odgovor: »Predlagam, da bi se le ta v prihodnjih letih izvajala v daljšem časovnem intervalu. Praksa je izvrstna izkušnja. Ne da ti povratne informacije samo o tvojem poučevanju, temveč lahko na tak način spoznaš sebe, kako reagiraš v različnih situacijah, kakšna je tvoja sposobnost prilagajanja, sposobnost komuniciranja ...«

Zanimivi pa so bili tudi odgovori, ki predstavljajo medsebojne napotke. Npr.: »Na prakso odhajaj pripravljen. Praksa naj ti bo v užitek, ne pa samo še ena obveznost. Prakso jemlji kot pozitivno izkušnjo, četudi prinese veliko dodatnega dela. Kritike, ki jih doživiš, jemlji kot izredno konstruktivne, ki ti bodo nekoč pri nečem pomagale. Četudi ti ne uspe vse, kar načrtuješ, poskusi znova, najbrž bo drugič bolje.«

Glavne ugotovitve, ki jih je prinesel anketni vprašalnik za študente, pa so, da so skoraj vsi študentje bili s pedagoško prakso zadovoljni in so pridobili dragocene izkušnje. Odlično ali zelo dobro so sodelovali z mentorjem, ki je tudi ustrezno organiziral pedagoško delo in prakso za študente.

Večina študentov se strinja z najmanjšim številom hospitacij in nastopov, velika razlika pa je pri odločitvi, ali bi morala biti pedagoška praksa daljša ali ne, saj so se mnenja skoraj razpolovila. V primeru podaljšanja pedagoške prakse, bi študentom, ki so odgovorili na to vprašanje, ustrezalo najbolj od tri tedne do enega meseca. Minimalno število hospitacij bi se lahko delno znižalo, npr. iz 6 na 4 ali še bolje 6 hospitacij, a samo 3–4 izbrani zapisniki, število nastopov pa bi se povečalo, npr. na 10, na ta način, da bi se dovolila tudi identična priprava v drugem razredu. Hospitacije pa bi poleg klasične obravnave učne snovi vključevale tudi preverjanje in ocenjevanje.

Na podlagi anketnih odgovorov ugotavljamo, da bo treba v priročniku za učitelje in študente vključiti različne primere časovne razporeditve hospitacij, nastopov in dodatnega dela ter uskladiti njihovo minimalno število, ravno tako pa tudi določiti termine za opravljanje pedagoške prakse na oddelku za zgodovino (ali na celotni fakulteti).

Zaključek

Anketni odgovori in samoevalvacija študentov, ki so že oddali pedagoški dnevnik, še naprej dokazujejo, da študentje nujno potrebujejo pedagoško prakso že v času dodiplomskega študija. Študentje pridobijo prve izkušnje, še posebej izkušnje pri načrtovanju, organiziranju in izvedbi učnega dela v razredu. Pridobijo pa tudi samozavest ter lahko pokažejo svojo ustvarjalnost in inovativnost. Navajajo se na sprejemanje povratnih informacij, na spremljanje svojega napredka in na samoocenjevanje.

S pedagoško prakso se študentje navajajo na časovno in vsebinsko načrtovanje pedagoškega dela ter na odgovornost za sprejete odločitve in načrte. Dnevniki pedagoške prakse študentov prikazujejo, da je pedagoška praksa nujno potrebna in ena od najbolj zaželenih obveznosti, saj pomeni veliko motivacijo in spodbudo za prihodnje pedagoško delo ter povečuje sproščenost, zadovoljstvo in samozavestnost pri študentih. Organizacija pedagoške prakse pa mora omogočati študentom tudi podaljšanje pedagoške prakse v dogovoru s šolo in učitelji.

Na drugi strani pa pedagoška praksa spodbuja večjo motivacijo za pedagoško delo tudi pri učiteljih – mentorjih, saj jim praksa omogoča, da svoje bogate izkušnje posredujejo študentom. Pri tem jim pomagajo in svetujejo, od mladih študentov pa dobijo nov zalet za pedagoško delo. Tudi anketni odgovori učiteljev prikazujejo, da zelo radi sprejemajo študente in sodelujejo pri pedagoški praksi. Poleg hospitacij in nastopov jim omogočajo tudi celovito vključevanje ali sodelovanje pri pedagoškem delu na šoli, kar je za mlade bodoče učitelje zgodovine življenjskega pomena.

Študijska obveznost pedagoška praksa je povezana s celoletnim delom študenta. Uspešna pedagoška praksa pa ni odvisna le od študenta, ampak tudi učitelja, zato je posebna zahvala za uspešno izvedeno pedagoško prakso namenjena vsem učiteljem v Sloveniji, ki so sodelovali pri pedagoški praksi študentov pedagoške smeri zgodovine na Filozofski fakulteti.

Literatura

- Cencič, Mi., Cencič, Ma. (1994). Praktično usposabljanje kandidatov. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Skela, J., Sešek, U., Zavašnik, M. (2003). Pedagoška praksa. Teaching Practice Pack. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Trškan, D. (2001). Prostovoljna tedenska pedagoška praksa študentov zgodovine. V: Visokošolski pouk – malo drugače. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 77–81.
- Trškan, D. (2002). Dnevnik pedagoške prakse. Priročnik za študente zgodovine pedagoške smeri. Didaktika zgodovine. Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino.
- Trškan, D. (2002). Študijski program didaktike zgodovine 2002/03. Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino.
- Trškan, D. (2003). Dnevnik pedagoške prakse. Priročnik za študente zgodovine pedagoške smeri. Didaktika zgodovine. Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino.
- Trškan, D. (2003). Priročnik za učitelje zgodovine. Pedagoška praksa študentov 4. letnika pedagoške smeri zgodovine. Didaktika zgodovine. Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino.
- Trškan, D. (2003). Študijski program didaktike zgodovine 2003/04. Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino.
- Trškan, D. (2004). Študijski program didaktike zgodovine 2004/05. Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino.
- Trškan, D. (2004). Dnevnik pedagoške prakse. Priročnik za študente zgodovine pedagoške smeri. Didaktika zgodovine. Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino.